

UNIVERSAL PICTURES

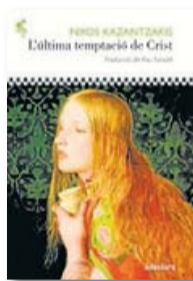
Variacions del relat fundacional

JOAN GARÍ

Yuval Noah Harari, en *Sàpiens* (Edicions 62, 2016), ens situa fa dos-cents mil anys, en aquella sabana africana on el nostre avantpassat més genuí li va guanyar la mà al neandertal no per la força bruta (on aquest darrer tenia avantatge), sinó per la seua eficàcia a contar històries, a construir ficcions. La hipòtesi és més que suggestiva. No seria descabellat pensar en alguna tribu perduda reunida entorn al foc, escoltant com el qui feia de líder assegurava que l'home havia sigut creat per una intel·ligència superior. La paraula Déu, en algun moment, va fer-hi

acte de naixença en alguns llavis tremolosos.

Tant de temps després, el conjunt d'històries aplegades a la Bíblia continua sent un dels relats més formidables de la història de la humanitat. Ha ocasionat la mort indigna de milions de persones, però també el consol, el sacrifici i la generositat d'uns altres tants. Específicament en el Nou Testament, un conjunt d'escriptors realment inspirats ens han llegat la història de Jesucrist, que per als cristians és el fill autèntic de Déu. Aquesta faula basada en fets reals –Jesucrist és un personatge documentat històricament– no ha deixat de ser mormolada a l'orella d'alguns dels escriptors més ambiciosos del nostre temps. De Sara-

L'ÚLTIMA TEMPTACIÓ DE CRIST
NIKOS KAZANTZAKIS
ADESIARA
TRAD. PAU SABATÉ
616 PÀG. / 26 €

mago a Coetzee, són molts els qui han volgut reescriure la història sagrada. Nikos Kazantzakis, als anys 50, va ser un dels primers, després de la Segona Guerra Mundial, a intentar la proesa.

L'última temptació de Crist és una reinterpretació estricta dels fets dels apòstols. Kazantzakis ha pres els més coneguts elements de la vida de Jesucrist –les anècdotes, els miracles, els episodis documentats històricament– i els ha barrejat amb algunes insinuacions dels evangelis anomenats apòcrifs. En aquests darrers textos, no reconeixem per l'Església, hi ha per exemple referències més abundants als germans de Jesús i també a la seua particular relació amb Maria Magdalena. La hipòtesi d'un Jesús atret

com a home per la prostituta més famosa d'Occident no ha deixat de seduir la imaginació de mig món en aquests dos mil anys. Kazantzakis ens dibuixa un Jesús profundament humà, ple de contradiccions i de dubtes. Amb la Magdalena, però, rebutja tot contacte físic que no forme part de la temptació...

L'essencialitat de Judes

L'autèntic antagonista d'aquesta història és Judes. Com han sospitat molts teòlegs i ha verbalitzat magistralment un escriptor com Amos Oz, Judes és la peça necessària per al sacrifici i la transcendència de Jesús. Sense traïció no hi ha salvació possible. El Judes d'aquest llibre és un rebel fenomenal, còmplice dels zelotes, un milhomes trapetrols que acaba sent el més fervent seguidor del Crist. És Jesús, molt versemblantment, qui encomana explícitament a Judes la traïció, perquè el món pugui ser salvat.

L'última temptació de Crist és una bella novel·la, no exempta d'incongruències o sobreactuacions d'alguns dels seus personatges, sàviament corregides en la versió filmica que en va realitzar l'any 1988 Martin Scorsese. Amb guió de Paul Schrader, *The last temptation of Christ* compta amb uns magnífics Willem Dafoe i Harvey Keitel en els rols, respectivament, de Jesús i de Judes, i una bella Barbara Hershey en el paper de la seua vida, Maria Magdalena. Sense dubte aquesta interpretació de Jesucrist amb una argamassa massa inequívocament humana encara podria escandalitzar alguna vella mòmnia integrista. No ho sé. Tanmateix, hi ha intuïcions en aquest llibre que són perfectament justes, com ara la introducció de l'humor en la peripècia cristiana, cosa inaudita als evangelis canònics. "S'esdevenen grans coses quan es barregen Déu i l'home", escriu Kazantzakis. El seu llibre parla del que hi ha de Déu en l'home i del que hi ha de l'home en Déu. Tot com en una contalla sentida vora el foc, mentre espetarreguen unes branques a la foguera i cada *Homo sapiens* se sent, al seu interior, com una criatura única que mereix, sense cap dubte, la immortalitat. ♦

La cara oculta de Henryk Sienkiewicz

XÈNIA DYAKONOVA

Al seu diari, Witold Gombrowicz diu això del seu compatriota polonès Henryk Sienkiewicz (1846-1916): "Quin geni! És el més gran entre els menors. És un Homer de segona, o un Dumas *père* de primera". No deixa de ser un elogi, i l'al·lusió a Homer és lícita: Sienkiewicz, premi Nobel del 1905, va assolir reconeixement universal gràcies a les seves novel·les èpiques, la més famosa de les quals és *Quo vadis*. Els seus relats, en canvi, són força desconeguts.

Les tres narracions que recupera Cal·lígraf van ser traduïdes el 1922, a partir d'una versió alemanya, per

Carles Riba, i el llenguatge ric de la traducció, com un bon vi, s'ha tornat encara més gustós amb el temps, sobretot en la peça més reeixida del recull, *Bàrtek el Vencedor*. En Bàrtek és un camperol polonès del poble de Pognenbina, un home ingenu i submís, reclutat per l'exèrcit alemany per lluitar a la guerra franco-prussiana. És retratat amb una ironia constant: fa el que li manen, repeteix com un lloro les ocurrències dels companys ("Els francesos també són alemanys, però encara més canalles"), participa en les batalles de Gravelotte i Sedan, rep una condecoració i torna al poble, segur de ser un heroi i d'haver-se guanyat l'afecte i la protecció dels alemanys. S'emborratxa per celebrar-ho i canta cançons ale-

NARRACIONS POLONESES
HENRYK SIENKIEWICZ
EDICIONS CAL·LÍGRAF
TRADUCCIÓ DE CARLES RIBA
146 PÀG. / 18 €

manyes, per a horror de la seva dona, que exclama: "Ja no és un bon catòlic, és un maleït alemany!" L'eufòria d'en Bàrtek es dissipa de seguida, però. Afeblit, ja no pot treballar la terra, i s'endeuta ràpidament. La dona es veu obligada a treballar en lloc del marit; mentrestant, en Bàrtek "es passa tot el sant dia davant la casa, fumant una pipa de porcellana que figura el cap de Bismark amb casc de cuirassers, i contempla l'univers amb aquests ulls ensopits de l'home que no aconsegueix descansar després de grans treballs".

Ni que sigui en honor d'una pipa tan extraordinària, val la pena continuar

llegint la història d'en Bàrtek, de la seva dona Magda i del seu fill Frànek, que un dia arriba a casa plorant perquè un mestre alemany li ha dit "garri polonès" i li ha pegat. A partir d'aquest moment, en Bàrtek s'adona que els alemanys que l'envolten no faran més que maltractar-lo. Tant és així que acaba desposseït de tot i empresonat; i al final, quan el veiem sortir del poble sota la pluja i dirigir-se, envellit abans d'hora, a la ciutat on ha de complir la condemna, descobrim, perplexos, que algú que fins ara semblava només una caricatura, de cop i volta ens commou, i ens fa sentir culpables i tot. ♦

